
Милан Трипковић

**БОГДАН ЈАНКОВИЋ,
ПРОФЕСОР И ДИРЕКТОР СРПСКЕ ГИМНАЗИЈЕ
„ДОМ НАУКЕ” У СОЛУНУ (1897–1901)**

Богдан Јанковић је истакнути просветни, културни и политички радник Србије крајем XIX и почетком XX века. Родио се у Ваљеву 8. маја 1868. године. Нижу гимназију је завршио у Ваљеву, а даље школовање наставио у Првој београдској гимназији. Уписао се на Велику школу – Филозофски факултет, природно-математички одсек: зоологија и ботаника. Активан је у друштвеном животу студената, а прекупација му је, још из ђачких дана, учење Светозара Марковића.

Професорску каријеру започео је као суплент у Ваљеву, наставио у Алексинцу, па опет у Ваљеву, а затим као професор у Првој београдској гимназији. Из Београда је премештен у Српску гимназију „Дом науке” у Солуну, који је тада био у саставу Турске.

Срби су у Турској оснивали своје основне и средње школе у циљу очувања свог националног идентитета и националне борбе. Велики проблем школе био је недостатак наставног кадра. Одлазак ученика на школовање у Београд и унутрашњост Србије, по оцени Срба из Солуна није био најсрећније решење, па се сматрало да је много практичније и јевтиније да то буде у Солуну, Цариграду и Скопљу. На свршене ученике у Цариграду и Солуну... „неће падати са стране турске власти она сумња која је до сада постојала и много нам кварила и квари.”¹

Школске 1894/95, при Основној школи у Солуну отворена је и почела рад Српска гимназија „Дом науке” са 15 ученика у првом разреду. Школа је по турским прописима морала да има власника, Србина, који је за школу одговарао пред турским властима. Наредне године уписује се и II разред. У оба разреда је 41 ученик. Школске 1896/97. године полази трећи разред и на броју је већ 96 ученика. Највећи проблем школе је недостатак професора.²

---

1 Споменица четрдесетогодишњице Државне мушке гимназије у Скопљу 1894-1934, Српске гимназије у Цариграду, Солуну и Скопљу, Скопље 1934, 29. (Даље: Споменица...)

2 Исто, 29-32.

Преокрет је направљен школске 1897/98 када су извршене крупне промене доласком из Србије одабраних наставника: Васе Димића који је постављен за директора, Богдана Јанковића и Драгомира Обрадовића, професора, Михаила Вукчевића, предавача и Илије Лалевића, професора. Они су заменили нестручне наставнике. У Солун је најпре стигао професор Васа Димић. Српски конзулат у Солуну известио је да су 10. септембра приспели у Солун новопримљени наставници гг. Богдан Јанковић, Драгомир Обрадовић и Михаило Вукчевић и да предузимају мере да их турске власти признају. Васа Димић је уврштен у русатнаме Српске гимназије „Дом науке”, а четвртог октобра 1897. године обавештен је и министар иностраних дела у Београду да су Богдан Јанковић и Драгомир Обрадовић уврштени у русатнаме ове гимназије. У међувремену је приспео и Илија Лалевић. Сви ови професори сматрани су као професори на одсуству; редовне плате су примали најпре од школа из којих су дошли, а затим преко Врањске гимназије, док су додатак добијали преко Министарства иностраних дела.³

Српска гимназија у Солуну тада је имала већ четири разреда. Сви новодошли професори имали су доста посла док нису нормализовали стање наставе. Најпре су подоста времена потрошили за понављање градива из претходних разреда, па тек онда почели са предавањима.

Како се развијала школа и какав су успех постигли ученици почев од школске године 1897/98. па до 1900/01, може се видети из следеће табеле:⁴

Шк. год	Разреди	Број ученика	Завршило разред		Понавља разред	
1897/98	I – IV	119	104	87,39%	15	12,61%
1898/99	I – V	122	104	85,25%	18	14,75%
1899/900	I – V	137	115	83,94%	22	16,06%
1900/901	I – VI	228	116	90,63%	12	9,37%

За школу је био значајан догађај отварање петог и шестог разреда. Број ученика се из године у годину увећавао, изузев школске 1900/01. године. Успех ученика је врло солидан и по томе се могла мерити са

3 Плата Богдана Јанковића за октобар 1897. године, коју је добио од Прве београдске гимназије, износила је 211,55 динара у сребру која се замењивала равном сумом у злату. (Плата је била 242,18 динара али се од те суме одбијало 14,31 динар за фонд удовички и 16,32 за порез). Професори су добијали додатак у износу од 1500 динара у злату на годину дана „на достојније заступање”. Плате су биле неуредне; заостајало се каткад у примањима и три месеца. Богдан Јанковић је најпре примао плату од Прве београдске гимназије, а по постављењу 2. октобра 1898. године за професора Врањске гимназије „Немања” са распоредом у Српску гимназију „Дом науке”, добијао је плату од Гимназије „Немања” из Врања. Као заступник директора има исти додатак као и професор. Тек је по постављењу за директора 13. јануара 1900. године добио додатак 2000 динара у злату (његов претходник имао је додатак 2400 динара у злату са бесплатним станом, огревом и осветљењем у интернату школе, што Богдан Јанковић није имао). Ту су лежали корени незадовољства и жалби Богдана Јанковића. Архив Србије, Министарство иностраних дела, Просветно одељење, 1897 – II-768, 1900-141, 1901-228.

4 “Просветни гласник”, Београд 1906/9, 261.

Богдан Јаиковић

бољим школама у Србији, што су и министарски изасланици из Србије потврдили.

Отварање нових разреда одобравале су турске власти и Министарство просвете из Београда.

Из следеће табеле може се видети одакле су били ученици Српске гимназије у Солуну:⁵

Подручје	1897/98	1898/99	1899/900	1900/01
Солунски вилајет	91	75	92	76
Косовски вилајет	30	36	47	38
Битољски вилајет	22	21	22	12
Босна и Херцеговина			1	2
Краљевина Србија				3
Црна Гора				3
Из осталих земаља				2

Из табеле се види да је највише ученика из Солуна и Вилајета солунског. У каснијем периоду знатно се повећао број ученика из других крајева, нарочито из Босне и Херцеговине и Црне Горе.

Занимљива је структура ученика по занимању родитеља, што се може видети из следеће табеле:⁶

Од родитеља	1897/98	1898/99	1899/900	1900/01
Чиновника	8	15	14	13
Свештеника и учитеља	8	8	18	12
Трговаца	22	30	39	31
Занатлија	41	37	38	32
Земљоделца	64	42	53	48

Највише је деце земљоделца. У овом периоду у знатном делу гимназија у Србији преовладала су деца трговаца.

Предмети су исто као и у србијанским гимназијама, с тим што се учио још и турски језик.

Стручну контролу вршило је Министарство просвете из Београда. Представник турске школске власти присуствовао је завршним годишњим испитима.

Финансирање српских основних школа и гимназија вршила је Србија.

Зграде у којој је радила школа, биле су изнајмљиване па је и то био један од проблема. Ова школа имала је свој интернат, који су Турци прихватили из Француске. Ученици су имали униформе (одела).

У првој половини 1897. добијена је дозвола од турских власти за отварање друге српске основне школе. Почетком школске 1897/98.

5 Исто, 260

6 Исто, 259

извршено је одвајање гимназије од основних школа и образована је гимназија као интернатска школа а основне школе као екстерне.

Почетком школске 1898/99. власти су дозволиле отварање српске Више женске школе у Солуну при Основној школи „Дом просвете“, која је после две до три године рада одвојена од основне школе.⁷

Богдан Јанковић је предавао своје предмете, али и друге у случају потребе. Био је од својих ученика и колега цењен и поштован као врстан педагог. Живот му је у туђини олакшала породица. У Солуну су Јанковићи добили сина Ивана и кћерку Јованку. Богдан Јанковић је радио као професор само годину и по дана, а потом је постао заступник директора. Дотадашњи директор Васа Димић разрешен је од директорства и професуре и стављен на располагање. Богдан Јанковић је 16. фебруара 1899. године примио дужност од Васе Димића и обављао је, поред својих редовних, још и дужност директора.⁸ Као заступник директора остаје скоро годину да би за директора био постављен 13. јануара 1900. На новом послу Богдан Јанковић има пуну подршку српског конзула Јована Христића, који се са пуно љубави и разумевања односио према овој српској школи. Српски краљевски генерални конзулат у Солуну вршио је и контролу ове школе. Преписка са Београдом обављала се преко Конзулата. У критичним моментима Конзулат, иако и сам задужен, давао је професорима кредите до добијања њихових плата.

Да би помогао гимназијском колективу, конзул Христић, у циљу веће слоге и ослобађања од сплетки и интрига коју потичу из претходних година, почетком априла 1900. позвао је све наставнике да му сваке суботе увече буду гости и да заједнички расправљају сва питања, која се тичу школе и наставе, „али да би се они и што чешће састајали“.⁹

Богдан Јанковић је врло амбициозно обављао дужност директора. Школу којом је управљао покушава да својим идејама и практичним

---

7 Исто, 252

8 Почетком септембра 1898. године, пре но што ће почети настава, српски генерални конзул у Солуну Павле Денић тражио је од директора Васе Димића да уради правила за вођење економије у Српској гимназији „Дом науке“. Конзул је овај захтев поставио „обзиром на природу свог положаја“ и „на дужност контроле“ и ове школе. Васа Димић је олако схватио овај задатак тако да ни после три месеца није ништа урадио. Енергични конзул је наредио свом чиновнику Михаиловићу да уради ова правила, што је овај и учинио. У завршни део посла: претресање и утврђивање укључио се и сам конзул и Васа Димић, по конзуловом наређењу. Конзул је наредио да се по овим правилима води економија у школи рачунске 1899. године. Васа Димић је потом изјавио „да су правила непрактична и немогућа“ и чак их на професорском савету одбацио. То је превршило сваку меру, јер је по мишљењу Денићевом „ауторитет конзула изнео на тапет професорског савета и омаловажио.“ Конзул моли Владана Ђорђевића, председника Министарског савета, да одмах смени Васу Димића, јер како каже: „налазим да овде, на овој мртвој стражи, не може и не сме бити двојства ни такмичења у старешинству и равноправности, као што се то хоће од неког времена.“ Конзул је за директора предложио Богдана Јанковића. Васа Димић је по кратком поступку смењен. – Архив Србије, Министарство иностраних дела; Просветно одељење, 1899-I – 122.

9 Архив Србије, Министарство иностраних дела, Политичко-просветно одељење (даље: АС, Мид, ПП одељење 1900 – I – 141.

решењима подигне на виши ниво. Неке од ових идеја наишле су на разумевања, друге су одложене за касније, а неке нису прихваћене, мада су биле у духу модерних педагошких струјања. Једна од првих мера – отварање читаонице у школи – наишла је на разумевање и подршку конзула Христића. Почетком априла 1900. министар иностраних дела одобрио је да се из прихода „Дома науке” утроши 500 – 600 динара за оснивање читаонице, а потом и библиотеке.¹⁰

Предлагао је да се зида нова гимназијска зграда, па је урадио и идејни пројекат. Београд је то одбио.

Тринаестог маја 1899. Богдан Јанковић, уз пуну подршку професорског савета, предлаже:

да само слаби ученици свију разреда полажу испите из дотичних предмета,

да IV разред полаже течајни испит по закону о средњим школама од 26. јула 1898,

да по оценама добри ученици, без испита могу прећи у старије разреде, сходно важећем закону о гимназијама.¹¹

Ови предлози у Београду су одбијени – мада су нови прописи по овим питањима у Србији били већ у примени.

Непуних годину дана касније у писму Српском краљевском генералном консулату у Солуну од 15. априла 1900. понавља свој предлог о укидању годишњих испита на крају школске године: „И потписаном и свима наставницима изгледало је потпуно оправдано оно начело, које сматра годишње испите више као форму и парадирање са знањем, него ли строго мерило знања стеченог за целу годину дана”. За време његовог директоровања отворен је VI разред, а извршене су припреме за отварање и VII разреда.

У новембру 1900. године директор Богдан Јанковић је уз пуну подршку колектива успео да формира Ђачку литерарну дружину „Дојчин”, прву те врсте међу српским гимназијама у Турској. Име је добила по Дојчину, солунском јунаку из наше народне поезије, о коме се пуно учило и чији је култ негован у српским школама у тим крајевима. Извесно време ова Дружина је издавала свој литографски лист.¹²

Један од највећих проблема с којим се сучељавао као директор, били су уџбеници, у првом реду за српски језик и историју. Цензура на границама била је ригорозна. У извештају за школску 1900/01. годину директор Јанковић пише „да су наставници где није било уџбеника давали писане табакe.”

Сличних примера било је и са књигама које су дељене ученицима за успех на крају школске године. Многе од њих због цензуре нису ни допремљене у Солун.

10 Исто, 1899 – II – 122.

11 Исто

12 Споменица... 128.

Залагао се за потпуну вишу гимназију у Солуну, која би тек тада имала своје пуно оправдања.

Сложеност директоровања проистекла је и из обавезе да брине о интернату. Поготово је то било тешко у току ноћи. Како је директор Јанковић становао ван интерната, то су повремено обиласци и контрола ученика били недовољни.

И поред солидних резултата Богдан Јанковић није наилазио на разумевање, нарочито кад је у питању додатак на плату. Плате су често касниле, а његов додатак, у односу на додатак претходног директора Васу Димића, био је мањи, а овај је и становао у интернату. Богдан Јанковић је становао у изнајмљеном стану што је увећало животне трошкове. Захтев да му се повећа додатак, министар председник је одбио. Богдан Јанковић је реаговао подношењем оставке на звање директора, с молбом да буде враћен у Србију на своју редовну професорску дужност.¹³

Конзул Ђорђе Ненадовић исхитрено је деловао па је, прослеђујући оставку Министарству иностраних дела 15. јануара 1901. године, дао и своје мишљење: „Саопштавајући ово Министарству част ми је предложити да се уважи оставка г. Богдану Јанковићу на звање директора „Дома науке“, јер би он без воље даље вршио ту дужност што би било штетно по Завод, а да се за вршиоца дужности директора тога Завода постави г. Драгомир Обрадовић, професор, као најстарији по положају и што је способан отпраљати је.”¹⁴

Министар иностраних дела имао је другачије мишљење од свог конзула и желео је да задржи Богдана Јанковића у Солуну. Он 20. јануара 1901. године по други пут одбија да повиси додатак и тражи одговор да ли Богдан Јанковић остаје при оставци и ако остаје, „нека прими к знању да његов поступак повлачи неминовну оцену државне власти да ли уопште заслужује да остане у државној служби”.¹⁵ После овако оштрог министровог одговора Богдан Јанковић је одустао од оставке.

Професура у Солуну имала је својих специфичности. Солун је био друга балканска метропола у којој су се мешали Исток и Запад, али са преовладајућим утицајем Истока. Посебну чар давала је велика и прометна лука. Кретање у граду било је слободно и сигурно у односу на неку годину раније када је било терора и убистава Срба, у условима оштрих сукобљавања Бугара, Грка и Срба. Хроничар Српске гимназије у Солуну пише о јевтинијем животу у Солуну но у Србији. Архивска документа, напротив, сведоче да је живот био доста скуп и да су професори тешко састављали крај с крајем. У солунским условима морало се више пажње посветити себи, изгледу и одевању „јер спољни

---

13 АС, Мид, ПП одељење 1901 – 228.

14 Исто

15 Исто

изглед господства је много значајно у Турској, а наставник гимназије био је увек прва личност у варошком друштву.”¹⁶

На школским свечаностима, посебно на Видовдан, присуствовао је представник турске власти и конзули појединих земаља.

Директор Богдан Јанковић је заједно са својим колегама имао бројне обавезе и ван наставе. Сваке недеље и празником ишли су у цркву заједно са ученицима, а за време ускршњих празника обавезно су присуствовали дневним и ноћним службама од Великог четвртка па до трећег дана Ускрса. Ишли су на славе у српске куће код родитеља чија деца нису становала у интернату. Такође су дочекивали Србе на своју славу. Професори са директором морали су присуствовати свим приредбама, које би приређивале разне колоније страних држављана.

У таквим условима где су се преплитали лепо и материјалне тешкоће, Богдан Јанковић не одустаје од своје жеље да се врати у Србију. Двадесет другог јуна 1901. године у писму упућеном министру председнику Министарског савета, господину министру иностраних дела, после речи захвалности и одликовања што је постављен за директора, замолио је да буде разрешен од службе при Министарству иностраних дела и да га упуте на редовну дужност у Србију. Као разлог је навео погоршање здравственог стања своје супруге Милице, која се о великом распусту лечила код специјалисте у Београду и чије се стање погоршава. „О лечењу овде у Солуну не може бити ни говора пошто овдашњи лекари немају потребно знање, ни рутине за овај посао, о чему сам стекао уверење на два случаја баш у нашој колонији.”¹⁷

Двадесет девог јуна 1901. министар је усвојио молбу Богдана Јанковића с тим да се дужности директора „Дома науке” разреши крајем јула 1901. докле ће му се издавати и додатак и да му се плате и трошкови за селидбу до Београда исплате по поднесеним рачунима, а дужност да преда Драгомиру Обрадовићу, професору.

О овоме је Министарство иностраних дела 9. јула 1901. известило Министарство просвете у Београду: „Г. Богдан Јанковић, који је као професор Немањине Гимназије стављен на располагање повереном ми Министарству, вршио дужност директора гимназије у Солуну, обратио ми се с молбом да га разрешим од те дужности, како би се могао вратити у Србију. Иако сам био потпуно задовољан његовим радом, морао сам ипак усвојити разлоге који су г. Јанковића руководили да моли повратак у отаџбину. По његовој молби донео сам решење да се г. Јанковић крајем јулија разреши од дужности директора гимназије и упутим повереном Вам Министарству.

Саопштавајући Вам ово мени је г.м. пријатна дужност констатовати да је г. Јанковић за време свога службовања у Солуну био исправан,

16 Споменица... 115.

17 АС, Мид, ПП одељење 1901 – 228.

вредан и националним пословима одан радник, који је у пуној мери заслужио похвалу.”¹⁸

Одлазак Богдана Јанковића из Солуна није текао по плану, па Конзулат 9. августа 1901. године о томе извештава Министарство иностраних дела у Београду: „Како је граница затворена, то, г. Јанковић

Београд 27. јуна 1901. г.

Врх. Краљ. Генералу

Писмуаш

Бр. 504.

Министарству Иностранних Дела
Београд.

Према акту Министарства од 26. јуна о. г. (1867. 1944.)
требао да се Конзулат јави од духова г. Богдана
Јанковића, директора од. истраже уредне до 1. августа
ове године.

Како је граница затворена, а г. Јанковић и кад
да се разуме, да се мора одговорити. Међуна да
као разуме сега одје дано да одржава организација
дана нешто, с тога се је каси законички мена.
Свако са државе, да г. Јанковића могу јавити.
и сада, кад буде било могуће да се одговори.

Генерал Конзул
Писмуаш

Факсимил писма генералног конзула Министарству иностраних
дела у Београду

и кад би био разрешен, не би могао отпутовати. Међутим, да као разрешен седи овде било би због његовог ауторитета доста незгодно, с тога ми је част умолити Министарство за одобрење, да г. Јанковића могу разрешити онда, кад буде могућности да он отпутује.”¹⁹

После отварања границе Богдан Јанковић је са породицом отпутовао у Београд, где ће радити као професор до лета 1904. Четрнаестог јула постављен је за директора и професора Ваљевске гимназије и био је на челу ове школе све до избијања рата 1914. За време његовог директоровања Ваљевска гимназије остварује пуну афирмацију и врло солидне резултате: подигнута је нова гимназијска зграда, гимназија је постала осморазредна, развијене су ваннаставне активности.

У овом периоду Богдан Јанковић је активан и у политичком животу и био је народни радикалски посланик за округ ваљевски од 1905 – 1918. године.

У најтежим данима Првог светског рата дели судбину свог народа. Са војском и бројним избеглицама прешао је Албанију. Активан је у раду Народне скупштине на Крфу. Умро је 24. јула 1918. године у Ници у Француској. Посмртни остаци Богдана Јанковића са још седам знаменитих Срба пренети су 6. новембра 1926. и сахрањени о државном трошку у Београду.

Резиме

Богдан Јанковић је истакнути јавни, културни и политички радник у Србији крајем XIX и почетком XX века. Рођен је у Ваљеву 8. маја 1868. године. По завршеној Великој школи ралио као професор ботаникс и зоологије у Ваљеву, Алексинцу и Београду.

За професора Српске гимназије „Дом науке” у Солуну, који је тада био у саставу Турске, постављен је у лето 1897. године, а 16. фебруара 1899. постао је заступник директора, а директор 13. јануара 1900. У исто време је држао и часове.

У периоду када је био директор, отворен је VI разред, а извршене су припреме и за отварање VII разреда, основана је читаоница и ђачка литерарна дружина „Дојчин”, прва те врсте међу српским гимназијама у Турској. Залагао се за модернизацију школе и подизање нове гимназијске зграде.

---

19 Споменица четрдесетогодишњице Државне мушке гимназије у Скопљу 1894–1934, Српске гимназије у Цариграду, Солуну и Скопљу, иако писана знатним делом на основу архивске грађе и поред врло корисних података које нуди, има и својих мана. Писана је у националном заносу: готово идилично су приказани професори и њихов живот у Солуну. Наводи се да је живот у Солуну малтене лагодан, а архивска документа говоре о тешкоћама и новчаним оскудицама српских професора. Има и противуречности кад је реч о Богдану Јанковићу: на страни 139 за Богдана Јанковића се наводи да је директор од 1898/99. до краја 1900/1901. На страни 140 пише да је Богдан Јанковић, професор од 1897 до 1900, затим директор 1900. до краја 1901/1902. школске године. Тек смо на основу Фонда Министарства иностраних дела, Политичко-просветно одељење, утврдили праву истину о кретању у служби Богдана Јанковића у Солуну. (Архив Србије, Министарство иностраних дела, Политичко-просветно одељење, 1901 – 228).

Борио се за потпуну српску вишу гимназију у Солуну, јер би тек тада имала своје пуно оправлање.

У августу 1901. вратио се у Београд, а у периоду 1904–1914. године директор је Ваљевске гимназије, која тада постиже своју пуно афирмацију. Посланик је Радикалне странке у Ваљевском округу од 1905. до 1918. године. Умро је у Француској у Ници 24. јула 1918. Посмртни остаци Богдана Јанковића, заједно са још седам знаменитих Срба, пренети су 6. новембра 1926. у земљу и сахрањени о државном трошку у Београду.

Summary

Bogdan Janković was a prominent public, cultural and political worker in Serbia at the end of the XIX and the beginning of the XX century. He was born in Valjevo on May 8th 1868. After graduating from the High school he worked as a teacher of botany and zoology in Valjevo, Aleksinac and Belgrade.

In summer 1897. he was appointed as a teacher of Serbian Grammar school "Science centre" in Salonika, which was a part of Turkey at that time, and on February 16th 1899. he became a deputy of the principal, and a principal on January 13th 1900. He was teaching at the same time.

In the period when he was a principal, the VI class was formed as well as the preparations were made for the formation of the VII class, the reading-room and pupils' literary society "Dojčin", the first of that kind among Serbian Grammar schools in Turkey were established. He pleaded for the modernization of school and construction of the new building of the Grammar school. He was fighting for a complete Serbian High Grammar school in Salonika as it could be fully justified only then.

In August 1901. he came back to Belgrade, and in the period 1904–1914. he was the principal of Valjevo Grammar school, which was fully recognized at that time. He was a deputy of the Radical Party in Valjevo district from 1905 to 1918. He died in France, in Nice on July 24th 1918. The mortal remains of Bogdan Janković, together with other seven prominent Serbs, were brought to our contry on November 6th 1926 and buried at the expense of the state in Belgrade.